

EESTI PÄEVALEHT

ESTNISKÄ DAGBLADET

KOLMAPÄEVAL, Nr. 4 (4192)
19. jaan. 1977

Jõulud välja lauluga!

Stockholmi eesti lasteala mudilased olid need, kes "laulsid välja" eesti jõulud Stockholmis oma uue aasta esimese esinemisega kasvatuspäevale järgnenud Eesti Komitee jõulupeol, kuhu kogunes tervelt 170 inimest.

Lapsed esitasid lasteala juhataja Erna Klemmeri juhtimisel jõululaule (sellest Lepperi foto ülal) deklameerisid salme ja mudilaste huigas leidus isegi pianiste. Loomulikult tegi see publiku südamed soojaks. Ja jõuluvana ei unustanud pisikesi esimejaid ning "teisi häid lapsi". Jõuluvana (habeme taha peitus Aksel Mark)

filosoferis õnnest ja leidis, et õnn on võimalus koos olla sõpradega. Sellepärast kasutagem seda võimalust uuel aastal nii palju kui võimalik! Kohvilaudade huvases miljöös tervitas EK esimees Heinrich Mark, kes uueaastas soovina töötas eestlaste taht tagasi minna kord vabanevale kodumaale: Järg lk 7

Kiri Vår Kyrkas: Kirikuvaremed süüdistavad nõukog. võimu!

Ajakirjas Vår Kyrka nr. 40 ilmus reportaazh Rootsi peapiiskopi Olof Sundby külastägist Balti riikidesse. Läti kirikuvalitsuse sekretär Cuibe on saatnud ajakirjale kommentaari selle reportaazhi puhul, kusjuures toonitatakse, et mitmed tähtsad asjaolud pole leidnud valgustamist.

Kiriku seisund N. Laidus on normaalne ainult siis, kui võetakse omaks nõukogude tõlgendus. Selle järgi on kirikul keelatud segada end riigi asjadesse. Kuid riik otsustab kiriku siseasjade üle.

Andmed Lutheri kiriku kohta Lätis on puudulikud, sest õiged andmeid on läänest raske saada. Kirik pole saanud ei riigi ega partei luba välja anda kirikliku ajakirja.

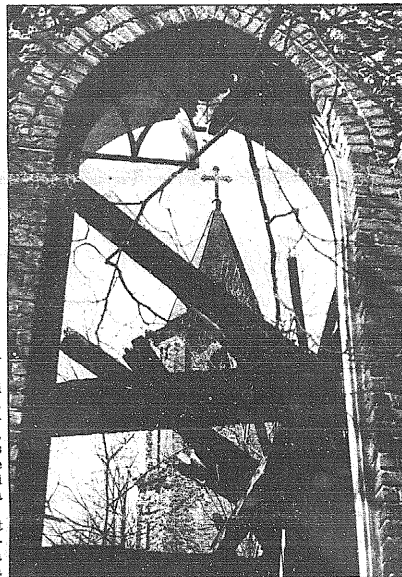
Läti peapiiskop Matulis

vaidab: "luterjased ei kannata surve all", ja viitab asjaolule, et on võimalik 214 hoones pidada jumalateenistust. Aga iga-aastane noorsootöö on keelatud, diakonaalset ega misjonitegevust ei tohi esineda.

Varemed Lätis ei süüdistata kirikut, vaid riiki. Kolmandik Läti Lutheri kirikutest hävines sõja ajal ega ole tarvilusel. Üle saja kiriku on vahepeal koguduste käest ära võetud või on kogudused likvideeritud.

Peapiiskop Matulis ei saa rääkida kirikutest, mida kasutatakse kontserdi- ja spordisaalideks, klubideks, muuseumideks jne. Täielik loetelu nende kirikute kohta anti Rootsi peapiiskopile üle enne ta reisi Lätti.

Läti peapiiskop ütlevad, et kirik on pidanud "majanduslikel põhjustel" andma käest kaks suuremat Riia

Nõukogude ajal varemisses jäänud Lielzveve kirik Lätis.

Järg lk 7

Valed norra lehes

Osas headuslik suurteht. Morgenbladet arvustab oma juhtkirjas seda välisinformatsiooni, mida norra sotsiaaldemokraatliku erakonna peahäälkandja Arbeiderbladet paar päeva varem levitas oma veergudel terve kahel leheküljel avaldatud artikli Eesti kohta. Versioon ajaloost oli ilmselt Nõukogude allikaist.

Morgenbladet kirjutab: — Saimes lugeda selle ala ühtsusest, sivilisatsioonist, vanast kultuurist jne. Ja siis ajalooline kokkuvõtte. Ajalugu nimetab, et tänapäeva eesti ajaloomälestused üteldakse, et "interventsionistide abiga ehitatud kodanlasest Üles kodanliknatsionalistliku diktatuuri".

Ning valitsuse häälkandja lisab juure: "Samasegeli, kui läänest väidetakse, et Eesti sai iseseisvaks ja sai demokraatliku riigikorra — 1920. Kuid siiski tekkis tüüdis ja 21. juunil 1940 kukutati kodanlik valitsus — ning kuu aega hiljem loodi Eesti nõukogude vabariik. 1941 veebruaris

Järg lk. 7

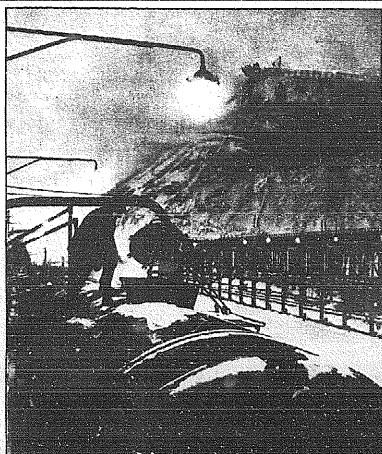
Rootsi raadio Eestis

Rootsi raadio esimeses programmis toimusid 10–12. jaanuaril kolm saadet Baltikumist, sarjapealkirja all "Vefandets värld". Katarina Ahlund ja Gunnar Granit olid oktoobris külastanud Baltikumi ja andsid edasi oma muljeid.

Eestisviis oli poliitiliselt neutraalne ja hestahitlik kohalikele rahvastele. Tehti vahet kogutud faktide ja kuulitud propaganda vahel, kuigi mitte alati. Eestajad olid näinud pool aastat vaeu, enne kui said vastava loa. Nad olid katsunud põigata kõrvale ka ametlikust programmist ja tegid kohati erksaid detailseid tähelepanekuid ohukorra kohta.

Programm algas sõiduga Tallinnast Tartu poole. Mürgati, et

Järg lk 7

Pölevkiivikaevanduste maastik Kohtla-Järvel.

Fordi aruanne kongressile Balti küsimusis

USA Kongressi Esindajatekoda avaldas triikis kaks välispoliitilist dokumenti, milhist ühes president valgustab USA poliitikat Balti riikide suhtes.

Üks dokumentidest on presidenti esimene aruanne kongressile Helsingi dokumendi sätete ellurakendamise kohta ja kongressi poolt selle jälgimiseks moodustatud erikomisjoni aruanne ning samnude kohta (komisjonile ei antud võimalust osukorra selgitamiseks sõita itta).

Kongressile esitatud aruandes pealkirja all "Balti riikide küsimus" üteldakse:

"President Ford ütles Helsingi üppkonverentsi eelõhtul, et USA ei ole kunagi tunnustanud iseseisvate riikide Eesti, Läti ja Leedu 1940. Nõukogude Liitu korporatsioonile legaalsust ja ei tee seda ka konverentsi lõppaktile allakirjutamisega.

Ta tõstis esile, et USA mitte-tunnustamise poliitika ei muutu Euroopa julgeoleku ja koostöö konverentsi tulemuste tõttu.

Järg lk. 7

Gerald Ford

Kontakt eestlusega EPL kaudu!

Rohkesti rahvast kogunes Stockholmis Eesti Komitee jõulupule Sheraton-hotellil Hõbesaali, kuhu tuli ka jõuluvana (Foto Lepper).

Äge saksa poleemika

Tagandatud saksa kindralid ja puru-natsiik "kangelane"

BONN (VB) – Hiljuti vabastati oma töökohtadelt Lääne-Saksa õhujõudude ülem kindral Walter Krupinski ja ta abi kindral Karl Heinz Francke. Peale esimest šokki, mis see avalikkuses tekitas, püüdis tähelepanu likka veel vallandamise küsimuse juures Vabastamisega seoses oleva tül põhjutas põhiliitelt sõjaväelaste tapsemist oeldes, ohvitseride suhtumine poliitikasse ja veegli enam poliitikasse. Kogu selle lavini tekitajaks oli sõjasangar ja pensionil olev endine õhujõudude kolonel Hans-Ulrich Rudel. Omaaegse Hitleri lemmiklendurina tuntud Rudelile on omistatud sõjajärgse natsipropaganda eustamine kateed.

Sellest hoolimata sai Rudel koos teiste Hitleri Luftwaffe lennukivõitlejate ja nende õhujõudude ohvitseride klubi pidustusele. Sellest tõi siski korda keskmise suurusega kirm.

Kindral Krupinski ja Francke kaitsesid muudigi Rudelile saadetud kute saatmist. Miks ei võiks Rudel esitada oma mõtteid? küsisid Krupinski ja Francke. On ju teiselki endised kontroversiaalsed poliitikut teinud karjääri oma eluajaks.

Vaadake kasvat Herbert Wehnert. Ta on olnud kommunist ja elanud aastaid Moskvas. Nüüd on ta sotsiaaldemokraatide liidupäevärühma esimees Bonni parlamendis.

Auhind eesti teadlasele

TORONTO (ME) – Toronto ülikooli "Buletin" toob kolmelehelise kirjutuse koos pildiga professor Dr. Rein Lõul üle, kes on tema Steacie auhinna määramiseks.

See auhind on alustatud endise Kanada Riikliku uurimisinstituudi end. presidendi prof. Steacie poolt ja antakse igal aastal ühele silmapaisvale noorele, alal 40 aastasele, õppejõule kellel Kanadas saavutatud teadusliku töö and silmapaisvald tulemusi.

Kirjutuses on märgitud Rein Lõul teaduslikud õpingud tööd, mis teda on viinud rahvusvaheliste tuntud teaduste hulka rakendamatemaatika ja keemia inseneriteaduste alal. Ta on lõpetanud Toronto ülikooli B.A.Sc. kraadiga 1961 ning saanud hiljem samas ülikoolis omandanud M.A.Sc. astme. Oppis edasi Princetoni ülikoolis (USA), kus saavutas magistriskraadi 1963 ja doktorikraadi (Ph.D.) 1964. Peale selle jäi ta veel aastaks Princetoni ülikooli juurde uurimise alal ning seal Toronto ülikooli õppejõuks, kus 35 aastastil avaneevase täiendprofessoriks.

Ülikooli "Buletin" märgib veel, et Rein Lõul on silmapaisvate ja hinnatud õppejõud ja uurija, kellel on olnud probleeme alal. Tema töö koos prof. Leon Lapinska "Optimal Control of Engineering Processes" on kasutamisel paljudes ülikoolides.

Nende sündmuste kõrval ta

ja hiljuti liitus tüliga ka liidupresident Walter Scheel, kes lükkas edasi kindralite enne aegse pensionile määramise käskkirjale allakirjutamist, kuigi tal oli võimalus keelduda ka sellele allakirjutamisest, mis aga oleks tähendanud valitsuskriisi.

aus aasta hiljem ise ringreistide Saksa vabariigi ehk DRP partei ridades. Kuid Baieris keelati tal kõnelemine.

Kui ka teisel sellarnaseid keelte tuli, siis ta ei saanud enam oma ideid levitada.

Sõjakogemustel jutustav teos "Trotzdem" sekkus keelatud raamatute nimekirja ja teises mälestusraamatus nägi Vilni kohus natsiparteit (NSDAP) kiitmist ja Kuid Rudel sai keelustatud raamatuid siiski lugema jätta "Soldatenzeitung" väljaandena.

Kui DRP oli lõpetanud oma tegevuse, pakkus neofašistlik NPD talle võimalusi uuteks esinemisteks. NPD häälkandjaks esitas Rudel oma mõtte: "Sooime jääda eurooplastena pahdamatuks ära surve ja lääne pühnenud seisukohtade kuste". Veelgi selgemini esitas ta mõtteid juba varem rääkides "Idaalt tuleva hohusekohaliste barbaaride ohu vastu".

Viimaste mõddunud kümne aasta jooksul ei Rudel valkivas olukorras ja aldes mõddunud aastal suunas ta ühes pärela naku sõnavõtu rünnaku kindrali vastu, kes oli meenutanud Luftwaffe postitsiooni Hitleri ajal. Rudeli järgi "see mees on parim näide sellest, miks me ei suutnud siis maailma juhtima hakata, vaid meil tuli jääda venelaste ja ameerikalaste armuvalusteks".

Juba 1967 Rudel oli kirjutatud 20. juulil 1944 Hitleri vastu sooritatud atentadiist: "Need olid rumukad seljatagant meie sõdude kallale ajal, mil oli küsimus meie vabariigi olemasolust. "Ajakirjale Bild" ütles Rudel novembri alul, kui ajakirj teatas, et ta ei soovi levitada Goebbelsi propagandat: "Ameeriklased oleksid meile tänuilulid kui oleksime võtnud ID maailmasõja, sest siis poleks olemas neli kommunisti raskeid probleeme".

Espool toodu lasel seega selgelt oletada, et "vürerit" vana "kangelase" ülemise korrusega on midagi tõsiselt korraat ära.

Rein Lõul on alustatud endise Kanada Riikliku uurimisinstituudi end. presidendi prof. Steacie poolt ja antakse igal aastal ühele silmapaisvale noorele, alal 40 aastasele, õppejõule kellel Kanadas saavutatud teadusliku töö and silmapaisvald tulemusi.

Kirjutuses on märgitud Rein Lõul teaduslikud õpingud tööd, mis teda on viinud rahvusvaheliste tuntud teaduste hulka rakendamatemaatika ja keemia inseneriteaduste alal. Ta on lõpetanud Toronto ülikooli B.A.Sc. kraadiga 1961 ning saanud hiljem samas ülikoolis omandanud M.A.Sc. astme. Oppis edasi Princetoni ülikoolis (USA), kus saavutas magistriskraadi 1963 ja doktorikraadi (Ph.D.) 1964. Peale selle jäi ta veel aastaks Princetoni ülikooli juurde uurimise alal ning seal Toronto ülikooli õppejõuks, kus 35 aastastil avaneevase täiendprofessoriks.

Ülikooli "Buletin" märgib veel, et Rein Lõul on silmapaisvate ja hinnatud õppejõud ja uurija, kellel on olnud probleeme alal. Tema töö koos prof. Leon Lapinska "Optimal Control of Engineering Processes" on kasutamisel paljudes ülikoolides.

Nende sündmuste kõrval ta

Portugal võitleb suurte raskustega

Suur vabutus ja demokraatlik riigikord, mis Portugalis pärast fašistliku diktatuuri kukutamist hoiatas vastu võeti, ei ole kaugeltki täinud kõiki lootusi ja rahvasseadistatavat muutust püüdnud tulevikku, kartes, et praegune sotsialistlik valitsus ei suuda lahendada raskelt rõhuvaid majanduslikke probleeme.

Pärast kaks ja pool aastat kestnud vabadust ähvardavat portugali majanduslikku kokkuvõtet, kuna produktioon on langenud, inflatsioon on kerkinud 30 protsendile, kapitalide investeerijad ei ole Portugalist huvitatud ning reservid kuivavad kiiresti kokku.

Neli kuud võimul olnud sotsialistide valitsuse juht peaminister Mario Soares ei ole enam teel päässete kui hakata rahvale teelisel olukorda segitama ja nõudma kõigilt äärmist kokkuhoitu ja rühnapingutamist, millega kaasaarvatud paljud ebaõnnelased sammud ja kriteendused, mis peavad leevendamad revolutsiooni ekslasmise.

Mario Soares on vähem kui neljakülsa võimaliku kestel teinud siiski väga palju, et Portugal madalale langenud prestiiži tõsta ning riiki ja rahvast välja vedada sellest masendavast olukorrast, kuhu selle olnud viinud kommunistid oma propagandaga ning paljude institutsioonide ning organisatsioonide oma kontrolli alla võtmisega.

Peaministri ole kaitlemata nende sammude teostamiseks tühustat abipakunud president Antonio Ramalho Eanes, kes sõjajärgne kontrollib sõjaväe ning annab sellega välisvalitsuse teatava stabiilsuse.

Valitsus on saavutanud eriti märkimisväärsed tulemusi

kommunistide poolt kiiremas korras teostatud agraarreformidega seotud väärsammude korvaldamiseks, andes põllumees-tele tagasi nendelt ära võetud maad ja põlvkondade vahel.

Lähemaailmas jälgitakse rava tähelepanuga Portugali sündmust ning kasutatakse kõigiti kaasa aidata, et olukorda Portugalis normaliseerida ning aidata oma NATO liitlast üle praegustest raskustest. Euroopa Vabakaasemine, kuhu tingi teatavalt on ta reserveeritud 100 miljoni dollari võlke ja keskoostuste rajamiseks Portugalis, mis peaksid aitama vähendada praegust tõppadust, mis on juba 15 protsendile tõlloiste koguarvust.

Ning Fordi valitsus deklareeris, et ameeriklased annavad Portugalile 300 miljoni dollari hädalaenu, kusjuures on välja-loomaksmis plaanid Portugali pi-keetava välise abistamiseks.

Portugali sündmustel näitavalt, et demokraatliku riigikorra ja süsteimi rakendamise pärast diktatuuri kukutamist ei ole kerge ülesanne ning endiste diktatuuride asemel taotlevad võimu juurde pääsemist uued võimurühmad. Kuid Portugal on oma probleemide lahendamisel praegu siiski õigel teel ning kui ei juhtu ootamatuid tagasilööke, siis elab Portugal üle praeguse raske perioodi ja kindlustab oma tuleviku vabuse ja parema tuleviku. (VE/K.A.)

Reageerimine kirjutajale

Esialgne juttu on juba mõnda aega lehes olnud. Selgust on antud mitmesuguste ürituste üle, kuid seda ei saa küll teida kunstnikkuse kaudu. Üldlikult ja üldse paljudes küsimustes olevat "oru" millegipärast. Pispalana on ju midagi avalikkuse ette tulnud selle lehe veergudel, kuid sellest on ikkagi vähe. Näituse üle, mida nii kaua et valmistati kunstnikkuse kaudu, on juba vastu võeti, ilmus ja kuni ette ka Baltimore lehtedele arvustus. Imelik miks seda tõlkes ei avaldatud EPL-l.

Aksel Linckhorsti andmeid (EPL 4. aug.) olevat neja kunstniku tööd ühnikumalt ja nimelt: Tünnberg, Kadu, Kallaste, Lepa-Estam ja Adele Um-Uuga. Auhindajateks olevat olnud ameerika kunstiajatundjad. Kuid kes oled teised kaasesajendaj selle üle vaigistaks ja mis mõjub küll väga omapäraselt. A. Linkhove mainib muide ka oma artiklis, et see tõid olevat olnud nõrgad.

25. aug. EPL-l on ära toodud Endel Kõksi arvustus, mis olevat ilmunud Vasa Eestlastes ja mis oma vastolude tekerduks sarnaselt teiste millegi peast vastu võeti rabeleada. Alul tostab ta esile Timmase ja Ojamaa nimeid ja ütleb, et olevalt on jäänud muile kui ühe entilise grupi ta kohalditult ja konservatiivset näitusest. Edasi teatab Kõks järgmiselt: "Teadagi erimes sellel üldmõelust mõningat kunstnik-ke, kelle teostid kanda nende kõrgem rutin, kuid kes ilmselt oled osavõtmis ainult sõltaaruse ja rahvusliku kohusestru-duse (i) tõttu".

Jutt rahvuslikust kohusestru-dusest tundub ilmselt magadena, sest paljas näituse nimekirja olemine ei lütle midagi. Eesti kunstnike looming saab meie rahvusele au teha vaid sellel määral kui võrdse seisialdab teist kunstiloomingut ja kui palju see on meie riigile kasu. Kõiki kirjeldest võib järeleda, et Baltimore näitusele esinised mõndunud aegade kunstivõlu. Ja kui ka Kõksi omad töid sellel näitusel rippusid, siis ei oleks tal sobinud mingit kriitikat kolleegide üle lehes avaldada.

LEMMIT NÕMMEOTS

Praostik Kanadas

Peepilskop Konrad Veen on palunud Toronto Peetri koguduse õpetajat Oskar Puhmi võtta oma peale vakantsseis jäänud Kanada praostikonna praosti ülesandad kohustetajana ja mil aprillikuuks toimnva praostikonna sinodil.

Kanada senine praost Karl Raudepp saab teatavasti ühtlasi piliskopi ülesannetesse. Õp. Puhm on ettepaneku aktsepteerinud.

Kolmekantsingapäeval toimus Stockholmis Sheraton hotelli suures kaudes saalis Eesti Komitee kaheksa kuusavapäev. Pildil osavõ- jaid jalgimas kaudkommunikatsioon (EPL-foto Lepper).

